

Verslag

“Orgelfestival Holland 2009”

Het “**Orgelfestival Holland 2009**” werd van 19 – 28 juni 2009 in Alkmaar georganiseerd door de **Stichting Internationaal Schnitger Orgelconcours**. Deze stichting is opgericht in 1991 en stelt zich ten doel om muzikale evenementen te organiseren, waaraan de naam Schnitger is verbonden. Daarmee wil zij tevens het historisch orgelbezit van de stad Alkmaar nationaal en internationaal onder de aandacht brengen. Het belangrijkste evenement is het Orgelfestival Holland dat in de oneven jaren wordt georganiseerd. Naast het **internationaal orgelconcours** omvat dit festival een **orgelacademie**, een **serie concerten en lezingen** en andere activiteiten. De tiende editie (2009) stond in het teken van de orgelmeesters Johann Sebastian Bach en Jan Pieterszoon Sweelinck.

Schnitger Orgelconcours – inschrijvingen en voorronde

Het aantal aanmeldingen voor het internationaal Schnitger Orgelconcours was overweldigend. Bijna 60 jonge organisten afkomstig van over de hele wereld, stuurden een CD in, met de drie verplichte werken van Sweelinck en Bach.

Overzicht: 56 aanmeldingen uit 17 verschillende landen:

Nederland	10	Canada	3	Letland	1
Duitsland	7	België	3	Tsjechië	1
Japan	7	Oostenrijk	3	Roemenië	1
Zuid-Korea	5	Finland	2	Hongarije	1
Italië	5	Portugal	2	Verenigd Koninkrijk	1
USA	3	Rusland	1		

De voorronde werd beoordeeld door de organisten Jan Raas (oud bestuurslid) en de twee huidige leden van de artistieke commissie: stadsorganist Pieter van Dijk en Frank van Wijk. Zij selecteerden als gebruikelijk een twaalfstal kandidaten die uitgenodigd werden in Alkmaar aan het concours mee te doen.

Opmaat – lezersaanbieding

Voorafgaande aan de officiële start van het festival was er voor de donderdagavond 18 juni in samenwerking met onze mediapartner het Noord Hollands Dagblad een lezersaanbieding georganiseerd, waarbij max. 60 personen de unieke gelegenheid kregen om het inwendige en de speeltafels van de beide orgels in de Grote Sint Laurenskerk te bezichtigen. Daarbij werd uitleg gegeven over de werking van de orgels maar waren er vooral ook klankdemonstraties van de orgelregisters en combinaties daarvan te beluisteren. De orgels werden in kleine groepjes bezocht en tijdens het wisselen van de groepjes en aan het slot speelden de beide organisten Pieter van Dijk en Frank van Wijk kleine improvisaties en concertjes.

Alhoewel i.v.m. de beperkte ruimte rond de orgels rekening was gehouden met max. 60 personen, kwamen er ongeveer 80 personen opdagen (vele hadden een partner meegenomen) en het enthousiasme was zo groot, zowel bij de deelnemers als bij de organisten, dat de avond veel langer duurde dan was voorzien. Lees ook het verslag van Hans Visser: "Veel plezier schat, en daar danste hij weg naar het orgel" in de bijlagen

HET BACH WEEKEND

Vrijdag 19 juni

Het Orgelfestival Holland startte op vrijdag 19 juni met een speciaal Bach weekend. Het luiden van de bel ter opening van de speciale kaasmarkt werd verricht door Maggie Hamilton, hoofdredactrice van het toonaangevende Engelse Magazine 'Choir and Organ'. Dit tijdschrift is een speciale samenwerking aangegaan met het Alkmaarse festival en wijdt, als mediapartner, in een groot artikel in het september/oktobernummer uitgebreid aandacht aan het festival.

Tijdens de Kaasmarkt werd ook de nieuw stadsbeiaardier, Christiaan Winter, voorgesteld en deze speelden een aantal keren werken van Bach op het Carillon van de Waag. Tevens werden de toeschouwers door de kaasmarktspeaker opgeroepen om 12 uur het speciale kaasmarktconcert in de Grote St. Laurenskerk bij te

wonen. Velen gaven hieraan gehoor en zo kon stadsorganist Pieter van Dijk voor een overvolle kerk het festival openen. Dit concert was geheel gewijd aan de grote Thomascantor J.S. Bach. Meer dan 550 mensen genoten van de betoverende klanken van het Van Hagerbeer/Schnitger-orgel, een Bach orgel bij uitstek.

Na dit concert bood het College van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Alkmaar in de binnentuin van het Stadhuis een lunch aan het bestuur, de juryleden en de deelnemers van dit festival aan.

Concours – 1^e ronde

Om 14 uur begon de eerste ronde van het orgelconcours met uitsluitend muziek van Bach. De eerste vier kandidaten presenteerden zich met een drietal koraalpreludes over het adventslied 'Nun komm der heiden Heiland' en een Praeludium en Fuga. Het spelniveau in de eerste ronde was veelbelovend. Verrassend hoe jonge organisten ook met weinig ervaring op monumentale historische orgels zich zo snel thuis wisten te voelen op het niet eenvoudige Alkmaarse instrument.

In de avonduren presenteerde de tweede groep kandidaten zich voor de vijfkoppige jury, die bestond uit Bine Katrine Bryndorf (Denemarken), Paolo Crivellaro (Italië), Reinhard Jaud (Zwitserland), Theo Jellema (Nederland) en Dietrich Wagler (Duitsland). Het aanwezige publiek was getuige van een grote afwisseling in klankkleuren en speelwijzen. Op zaterdagmorgen speelden de laatste vier kandidaten van de eerste ronde en was voor de jury het zwaarste beoordelingswerk gedaan. Zo'n 250 bezoekers woonden de eerste ronde van het concours bij.

Zaterdag 20 juni

Wandeltocht

In de vroege ochtend, zo rond 7:30 uur vertrokken de meeste van de 5500 wandelaars aan de laatste etappe van de **Wandelvierdaagse Alkmaar**, die hen door de oude- en historische binnenstad van Alkmaar voerden. Op promotioneel gebied werkten onze Stichting Internationaal Schnitger Orgelconcours en de stichting Le Champion, de organisator van de Wandelvierdaagse samen, omdat hun activiteiten tegelijkertijd in de stad plaatsvonden. Daarom had onze organisatie ervoor gezorgd dat een lint van zo'n 12 draaiorgels zich al in de oude stad bevonden en werden de wandelaars tot hun verbazing al in de vroege ochtend door vrolijke en opbeurende orgelmuziek verwelkomt.

Orgelwandeltocht

's Middags had de traditionele orgelwandeltocht plaats langs vier historische orgels in de Alkmaarse binnenstad werd goed bezocht door zo'n 120 geïnteresseerden. Gids Frank van Wijk hield een boeiend betoog over de ontstaansgeschiedenis van de gebouwen en de orgels. De muziek van zijn programma toonde een sterke link met J.S. Bach. Een educatieve bijzonderheid waren de in het programmaboek vermelde registraties, die het mogelijk maakten voor de deelnemers klankkleuren en bijbehorende namen met elkaar te verbinden.

Onderweg lieten de diverse draaiorgels in de Alkmaarse binnenstad zich voor de 120 deelnemende wandelaars nog steeds horen.

Openingsconcert

Het openingsconcert, op de zaterdagavond, werd verzorgd door het beroemde Engelse Canterbury Cathedral Choir en het vrouwelijke Deense jurylid Bine Bryndorf. De sopranen en altten van dit koor worden conform de Engelse traditie vertolkt door jongensstemmen. Dit zorgt voor een unieke koorklank die onvergelijkbaar is met de koren van het continent. Het Canterbury Cathedral Choir

maakte haar reputatie meer dan waar. Vanaf het eerste begin was duidelijk dat zij geen enkel probleem hadden de Grote St. Laurenskerk te bezingen. Hun indringende vocale klanken bezorgden de toehoorders geregeld

kippenvol. Een van de hoogtepunten vormde Allegri's Miserere waarin een afgescheiden kwartet bestaande uit twee jongens en twee mannen het presteerden tot de hoge c" te zingen.

Het energieke Bachspel van Bine Bryndorf riep herinneringen op aan die andere beroemde orgeldame Marie Claire Alain: vitaal, helder en vrouwelijk zoals dat maar weinig te horen is.

Dit prachtige concert, dat vooraf gegaan werd door de officiële opening van het festival door de Burgemeester van Alkmaar, de heer Piet Bruinooge, werd door 510 bezoekers bijgewoond.

Zondag 21 juni

Op Zondag 21 juni werd het Bachweekend voortgezet met een lunchconcert door de Freiburger Dietrich Wagler. Op degelijke en stoere wijze passeerden diverse Bachleerlingen de revue onder de handen van deze emeritus-organist van de Dom te Freiberg. Daarna waren er een tweetal lezingen door juryleden. Wagler vertelde over zijn levenslange ervaringen in de omgang met Gottfried Silbermann-orgels, terwijl Bine Bryndorf een inleiding hield op de 18 Leipziger koraalbewerkingen, die 's avonds in hun geheel werden uitgevoerd.

Deze lezingen werden met grote aandacht gevolgd door ondermeer de 20 deelnemers aan de Orgel Academie.

Kamermuziek

In de intieme Lutherse kerk werd om 16 uur een concert gegeven gewijd aan Bachs kamermuziek. Violiste Annegret Siedel vertolkte een obligate Bachsonate met clavecimbel en speelde overtuigend de hondsmoeilijke Ciaconna voor vioolsolo. De Alkmaarse organisten Frank van Wijk en Pieter van Dijk lieten in een muzikaal duel horen dat zij zich ook goed thuisvoelen op een clavecimbel in het dubbelconcert voor 2 cembali van J.S. Bach het middagprogramma kende zo'n 145 bezoekers.

Avondconcert

Het avondconcert dat gewijd was aan Bachs 18 Leipziger Choräle had een Nederlands karakter. Het werd verzorgd door het jurylid Theo Jellema, en de Alkmaarse organisten Frank van Wijk en stadsorganist Pieter van Dijk. Voor het aanwezige publiek was de grote afwisseling in de omgang met het Alkmaarse orgel een interessante ervaring en een unicum om alle 18 chorale tijdens een concert te horen.. De aanwezige concours- en academiegangers beluisterden de ontelbare mogelijkheden tot kleuren op het Van Hagerbeer/Schnitger-orgel. Met dit concert, dat 110 bezoekers trok, eindigde het eerste festivalweekend.

DE MIDWEEK

Juryconcerten

De twee juryconcerten tijdens de festivalweek vonden plaats op maandag 22 en woensdag 24 juni. Het eerste concert werd verzorgd door Reinhard Jaud en Paolo Crivellaro. Jaud vertolkte op het van Covelens-orgel Europese muziek uit de zestiende eeuw terwijl Crivellaro op het grote orgel werken van Buxtehude en Bach speelde. Het tweede concert werd gegeven door Bryndorf en Jellema en bevatte naast oude muziek op beide orgels ook een eigentijds Te Deum van de Zwitserse componist Franz Rechsteiner. De beide concerten werden door 180 bezoekers bezocht.

Dinsdag 23 juni

Concours - Tweede ronde

De tweede ronde van het concours vond plaats op dinsdag 23 juni en speelde zich af rond het zestiende eeuwse Van Covelens-orgel. De zes geselecteerde deelnemers (Boos, Choi, Gritter, Jacobs, Unger en Tomadin) verkozen bijna allemaal dezelfde Sweelinck Fantasia over het Hexachord. Vooral de Pavana Hispanica van dezelfde componist werd qua moeilijkheidsgraad wat onderschat. Maar liefst drie kandidaten kozen het voor het koororgel gecomponeerde 'Spiegel' van B. Focroulle uit 2005, twee deelnemers kozen P. Planyavski's Partita en één kandidaat koos de Batalha van J. Verdin. Uit de vergelijking van deze drie eigentijdse werken bleek wederom het hoge niveau van de compositie 'Spiegel'. Tot de Finale werden toegelaten de Belg Bart Jacobs, de Canadees Michael Unger en de Nederlandstalige Oostenrijker David Boos.

Donderdag 25 juni

Jeugdconcert "Duet / Duel"

Evenals de editie van 2007 bevatte het Orgelfestival 2009 een speciaal concert om de jeugd met de Alkmaarse orgelpracht te laten kennismaken.

Artiance, het Alkmaarse Centrum voor de Kunsten, verzorgde in samenwerking met de organist Wijnand van Klaveren deze avond. Het programma had als titel 'Duet / Duel' en bevatte een multidisciplinaire voorstelling rond het thema 'Iedereen is op zoek. Heb jij jouw wederhelft al gevonden?' – vrij naar Plato.

Een flitsende productie met muziek voor orgel, koor en diverse andere instrumenten werd afgewisseld met theater en dans. Op het orgel klonken improvisaties door Van Klaveren die ingenieus alle muzikale thema's van de avond aan elkaar verbond en eigentijdse koormuziek van de Alkmaarse componist Alexander

Comitas. Vijfhonderdtwintig voornamelijk jonge Alkmaarders bezochten deze avond en beleefden een spannend avontuur!

Vrijdag 26 juni

Concours - Finale

Op vrijdag 26 juni vond de Finale van het Orgelconcours plaats. De kandidaten hadden als verplicht werk Bach's Passacaglia te spelen, daarnaast mochten ze zelf één van de zes Triosonates uitkiezen.

De eerste deelnemer koos voor de zesde Sonate. De uitvoering maakte een wat onrustige indruk. In de andere rondes maakte hij een evenwichtiger indruk. In het algemeen speelde deze kandidaat op een hoog niveau.

De tweede speler vertolkte de Triosonate nr. 5. Helaas werd zijn spel verstoord door teveel misslagen waardoor hij de greep op de muziek enigszins verloor. Zijn meest overtuigende aandeel betrof de slotfuga van de Passacaglia. Hier toonde hij zijn organistische kwaliteiten.

Het meest evenwichtige spel kwam van kandidaat nr. 3. Met een rustige verteltrant vertolkte hij de vierde Sonate. Ook zijn Passacaglia was zeer consequent en evenwichtig.

Naar het oordeel van het publiek was de derde kandidaat, Michael Unger, de winnaar. Hij kreeg dan ook de publieksprijs.

In de puntentelling van de internationale jury, die geldt voor alle drie concoursrondes, werd de eerste prijs toegekend aan Bart Jacobs.

Michael Unger werd tweede en David Boos ontving de derde prijs.

Bijzonderheid is dat de drie finalisten automatisch zijn geplaatst voor het concours in 2011, dat in het teken zal staan van de samenwerking met de ECHOsteden Freiberg en Innsbruck. In 2011 zal in Alkmaar een grote finale plaatsvinden waarvoor alle finalisten van de concoursen in de drie steden zullen worden uitgenodigd. Zij dingen dan mee naar de Grand Prix d'ECHO (=European Cities of Historical Organs), zie: www.echo-organs.org.

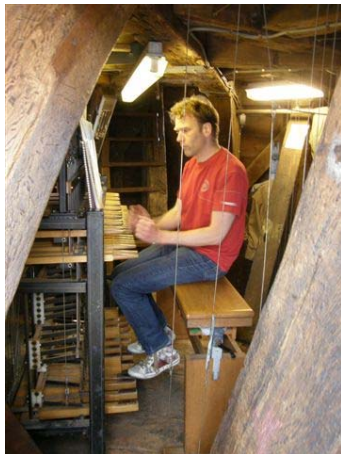
De eerste prijs, de Rabobank Cultuurprijs, een bedrag van €5.000,- werd aan Bart Jacobs overhandigt door de heer Marco Janmaat van de Rabobank Alkmaar e.o. De tweede prijs, de Flentrop prijs van €2.500,- werd aan Michel Unger overhandigt door mevrouw Erica Hoorn van Flentrop Orgelbouw b.v.

SWEELINCK WEEKEND

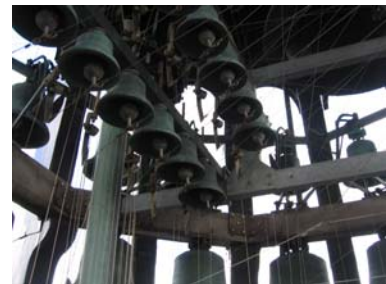
Het laatste Festivalweekend stond geheel in het teken van de Orpheus van Amsterdam, Jan Pieterszoon Sweelinck. Het zestiende eeuwse Van Covelens-orgel speelde daarbij een hoofdrol. Immers Sweelinck zelf bespeelde in zijn Amsterdamse Oude kerk een tweetal orgels gebouwd door Van Covelens leerling Hendrick Niehoff.

Zaterdag 27 juni

Beiaard

Rond het middaguur opende de nieuwe stadsbeiaardier Christiaan Winter dit weekend met Hollandse muziek van Sweelinck en Van Eyck op de beiaard van de Grote kerk. Vervolgens lieten de deelnemers aan de Orgelacademie zich tijdens een lunchconcert horen op de beide orgels van de Grote Sint Laurenskerk.

Kamermuziek

In de middag was er een kamermuziek concert door Satoshi Mizukoshi-tenor, Elina Keijzer-blokfluiten en Frank van Wijk-clavecimbel. Uitsluitend Nederlandse muziek van Van Eyck, Sweelinck, Huygens, Van Noordt en de Alkmaarder De Fesch weerklonk op dit concert, dat een indruk gaf van het hoge niveau van de muziek in de Nederlanden.

In het avondconcert was een dwarsdoorsnede te beluisteren van Sweelinck's veelzijdige vocale oeuvre uitgevoerd door Camerata Oude Kerk o.l.v. Henk Verhoef. Jurylid Reinhard Jaud, specialist op het terrein van deze muziek, speelde composities van Sweelincks midden Europese collegae Hassler en Erbach. Deze zaterdag trok 145 bezoekers.

Zondag 28 juni

Lunchconcerten en lezingen

Op zondag 28 juni opende Paolo Crivellaro met een lunchconcert op beide orgels onder het thema *Seconda Prattica*. Een staaltje van vroeg 17e-eeuwse moderniteit was te beluisteren in het werk van Giovanni de Macque. Jurylid Crivellaro bewees met dit recital zijn gevoel voor timing en subtiele articulaties.

De middag bevatte een drietal voordrachten door respectievelijk Paolo Crivellaro, Erik Winkel (adjunct-directeur van Flentrop Orgelbouw) en Jurjen Vis (historicus).

Crivellaro sprak voornamelijk over de *Seconda Prattica* en de *Stylus fantasticus* en de consequenties voor de uitvoering.

Winkel besprak de restauratie van het Van Covelens-orgel en alle kennis die hierbij verkregen werd.

Oud-Alkmaarder Jurjen Vis wierp nieuw licht op de relatie Sweelinck en Alkmaar.

Slotconcert

Het afsluitende avondconcert werd verzorgd door het vocale ensemble Cantus Modalis o.l.v. Rebecca Stewart en stadsorganist Pieter van Dijk liet horen hoe het Van Covelens-orgel functioneerde in de tijd dat de Laurenskerk nog in Katholieke handen was. In de zogenaamde alternatim stijl werd een complete mis uitgevoerd van Heinrich Isaac, afgewisseld met orgelverzen van Hans Buchner. Veel toehoorders ervoeren dit concert als een tijdmachine: terug naar de zestiende eeuw. Een vaste bezoeker van het festival maakte zich na afloop van het concert tot tolk van het publiek en verwoordde zijn waardering voor het festival.

De laatste zondag van het festival werd door 175 Sweelinck liefhebbers bezocht.

ORGELACADEMIE

Behalve het orgelconcours en de diverse concerten vond er gedurende dit festival wederom een orgelacademie plaats. Onder leiding van de Alkmaarse organisten Frank van Wijk en Pieter van Dijk en de juryleden werden er workshops en masterclasses gegeven op de orgels van de Grote kerke de Kapelkerk beiden in Alkmaar, de Grote kerk van Beverwijk en de Ter Coulsterkerk in Heiloo.

Ruim 20 deelnemers uit diverse landen bezochten deze Academie. Het deelnemersveld bestond uit amateurs, orgelstudenten, afgevalen concoursdeelnemers en professionele organisten.

Ondersteund door het Prins Bernhard Cultuurfonds konden 4 deelnemers, die in Rusland studeren aan de conservatoria van Moskou en St. Petersburg, aan de Academie deelnemen.

De deelnemers waren goed voorbereid en zeer geïnteresseerd in de kennismaking met de docenten en de te bespelen historische orgels.

In het deelnemersconcert op zaterdag 27 juni lieten ze hun kunnen horen aan het publiek.

MARKETING & PUBLICITEIT

Om voor ons festival een zo hoog mogelijke publieksaandacht te genereren en daardoor onze doelstelling van 3000 bezoekers te realiseren heeft de organisatie een aanzienlijke marketing- en publiciteitscampagne gelanceerd.

Ruim voor aanvang van het festival werd er geadverteerd in de nationale en internationale orgelbladen en werden Engels- en Nederlandstalige flyers verspreid als insert in de internationale orgelbladen of verstuurd naar de conservatoria over de gehele wereld. De Engelstalige flyer werd mede mogelijk gemaakt door ondersteuning van de Gemeente Alkmaar. Daarnaast zijn wij ook onze mediapartners: het Noordhollands Dagblad en het Engelstalige blad Choir & Organ zeer dankbaar die voor ons veel publiciteit hebben gegenereerd; ook alle Nederlandse orgeltijdschriften hebben aandacht besteed aan ons festival en werd er door ons geadverteerd in de landelijke dagbladen. Voor aanvang van het festival werden posters verspreid op de

markante punten in Alkmaar. In het noord Hollands dagblad verschenen 14 advertenties op 4- of 5 koloms formaat. Verder zijn er artikelen verschenen in diverse landelijke kranten en in een groot aantal regionale kranten, waarbij het NHD als belangrijkste informatiebron gold.

Ook was er een bijzonder prettige samenwerking met de organisatie van de Alkmaarse Wandelvierdaagse, die op zaterdag 20 juni in Alkmaar werd besloten en met de Stichting Draaiorgelvrienden, die op zaterdag voor een lint van draaiorgels zorgden en stond ook de Alkmaarse Kaamarkt die week weer in het teken van het Orgelfestival. Het informatieve en rijk geïllustreerde programmaboek was voor veel festivalbezoekers een gewaardeerde gids en naslagwerk, met biografieën van juryleden, concoursdeelnemers concertgevers, ensembles en een beschrijving van de Alkmaarse orgels.

Sponsors, subsidiegevers en mediapartners

Een festival als het Internationaal Schnitger Orgelfestival kan niet georganiseerd worden zonder financiële ondersteuning. Het festivalbestuur heeft voor de sponsoring zeer veel werk verricht en is bijzonder verheugd over de genereuze gift van de volgende instellingen. Mede door hun bijdrage kon het "Orgelfestival Holland 2009" zijn bezoekersdoelstelling behalen en financieel het festival met een positief resultaat afsluiten.

 Noordhollands Dagblad

MENSE RUITER
orgelmakers b.v.

Dr. Hofsteestichting
Stichting de Hoaf

Prins Bernhard **Cultuurfonds**

NEDERLANDS FONDS VOOR
PODIUMKUNSTEN

**CHOIR &
ORGAN**

 VSBfonds

TERBURG
offset

Vrijwilligers

Het is niet alleen het geld, maar ook de inzet van veel vrijwilligers die het succes van het festival bepalen. We noemen met name de medewerkers en vrijwilligers van de Grote St. Laurenskerk en Vrienden van het Orgel in Alkmaar.

Het bestuur van de Stichting Internationaal Schnitger Orgelconcours

Onze stichting werkt zonder winst oogmerk en haar bestuursleden werken belangeloos mee aan het welslagen van het Orgelfestival. Zij hebben geen andere interesse dan de orgelcultuur in Alkmaar en zijn regio aan een zo'n breed mogelijk publiek bekend te maken. De organisatie van het festival is geheel in handen van de bestuursleden zelf en vrijwilligers van de stichting Internationaal Schnitger Orgelconcours. De organisatiekosten bedragen minder dan 6% van de totale begroting, zodat nagenoeg al het door subsidies en sponsoring verkregen geld voor de culturele doelstelling van het festival wordt aangewend.

De bestuursleden:

Wim van der Ham, voorzitter
Frans Seijdell, secretaris
Paul Stoop, penningmeester
Pieter van Dijk, artistieke commissie
Frank van Wijk, artistieke commissie
Chris Bragg
Erica Hoorn
Hans Kelder
Henk Pruis

Meer informatie

Informatie over alle activiteiten van de Stichting Internationaal Schnitger Orgelconcours is te lezen op de website: www.alkmaarorgelstad.nl

Alkmaar, oktober 2009